

СЪДЪРЖАНИЕ

Йордан Христосков – Дългият път на социалното осигуряване в България	3
Празникът	
Валентина Минчева – 120 години осигурително дело в България	5
Осигуряването в числа	
Вержиния Заркова – Разсрочване на осигурителни вноски на държавното обществено осигуряване от началото на 2006 г.	10
Експерт	
Зоя Славова – Съвместният меморандум по социално включване и пенсиите	13
Евроинтеграция	
България по пътя към Европа	17
Чужд опит	
Осигурителната система в Швеция	25
Представяме ви	
Ирина Димитрова – Районно управление “Социално осигуряване” – Ямбол	28

Бюлетин на Националния
осигурителен институт

Година V, брой 6, 2006

Редакционна колегия:

Христина Митрева - председател
Валентина Кръстева
Даниела Асенова
Теодора Нончева
Марин Калчев
Йосиф Милошев

Редактор:

Валентина Минчева

Коректор Валентина Минчева
Предпечат Калина Минчева
Печат Печатна база на НОИ
Формат 60 x 90/8
Печатни коли 4

Адрес на редакцията

1303 София,
бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64
Тел: 02 926 1010
02 926 1028
web: www.nssi.bg
ISSN 1311 - 9656

ДЪЛГИЯТ ПЪТ НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ

Огънят на социалното дело в България е запален веднага след Освобождението, когато член 166 на Конституцията на Княжество България, приета на 16 април 1979 г., повелява: *„Длъжностните лица, които са назначени на служба от Правителството, имат право да добиват пенсия, основата и количеството на която ще бъде определена по особен закон.“* До приемането на такъв закон отделните министерства изплащат пенсии на т.нар. **държавни пенсионери** със средства, предвидени в бюджетите им. Една година по-късно Народното събрание приема *„Закон за подобрене положението на бедните от поборниците в разните движения за освобождението ни и на семействата на загиналите от тях“*, който предвижда социална закрила на поборниците и на техните наследници. Един друг акт, наречен *„Публично-административен правилник за сключване на договори и за задълженията, които се налагат на предприемачите“*, приет в края на 1882 г., повелява създаването на спомагателна каса за болните или ранените по време на работа работници, за вдовиците и децата им, както и за посрещане на разноските за лекари и лекарства.

Истинското начало на социалното осигуряване обаче е поставено преди 120 години, през 1886 г., с приемането на **„Закон за инвалидните пенсии на военните лица“**. Считаме, че това е първият осигурителен закон в България, защото той гарантира социална закрила за точно определени осигурителни рискове (инвалидност и смърт) и така на практика с него се въвежда институтът на инвалидните и наследствените пенсии.

Следващите няколко пенсионни закона и формираните за тази цел фондове са дело на правителството на Народно-либералната партия на Стефан Стамболов — Закон за пенсиите на учителите (1888 г.), Закона за пенсиите и временните помощи на свещениците (1889 г.), Законноположение за пенсиите на министрите (1889 г.), Закон за пенсионно осигуряване на военните и чиновниците и служителите от гражданските ведомства (1891 г.) и др.

Този начален период на осигурителното дело в България почти изцяло съвпада с реформите на железния канцлер Бисмарк, въвел социалното осигуряване в Германия и положил принципите на солидарната осигурителна система, носеща неговото име. Независимо от факта, че, шегувайки се, Бисмарк оприличава законите с кремвиршите, казвайки: *„По-добре е да не гледаш как се правят“*, първите осигурителни закони в България съдържат всички принципи на пенсиите за прослужено време.

През първите две десетилетия на ХХ в. осигурителното дело разширява своя обхват, като включва и наемните работници. Въвежда се и осигурителният риск *„старост“* чрез фиксиране на пределна възраст за пенсиониране. Извършва се и консолидация на осигурителните фондове (1915 г.).

Най-благодатен за развитието на социалното осигуряване у нас е периодът от началото на 20-те до началото на 40-те години. Благоприятно влияние за това оказва членството на България в Международната организация по труда. Законът за общественото осигуряване (1924 г.) и Законът за настаняване на работа и осигуряване за безработица (1925 г.) са образци на осигурително законодателство, което трудно се достига в следващите няколко десетилетия. Характерно за 30-те години е разширяване обхвата на осигуряването и сред хората със свободни професии – адвокати, търговци, умствени работници, дейци на културата и др.

Венец на осигурителното дело през този период е учредяването на Института за общественото осигуряване (ДВ, бр. 50 от 6 март 1941 г.). През 1948 г. институтът се преименува на Държавен институт за обществено осигуряване и поглъща всички съществуващи дотогава самостоятелни фондове, които впоследствие се одържавяват заедно с притежаваните от тях материални активи.

Социалистическото законодателство в областта на социалното осигуряване е белязано с два основни акта – Кодекса на труда от 1951 г., и по-специално неговият трети дял, и Закона за пенсиите от 1959 г. Независимо от държавно-бюджетната форма на финансиране на социалното осигуряване през този период, осигурителните принципи остават водещи и тези два акта продължават да действат до края на 90-те години, т.е. цели 10 години след политическите промени от 1989 г.

4

В най-новата история на социалното осигуряване можем да отбележим две много съществени събития. Първото е финансовото отделяне на общественото осигуряване от държавния бюджет и създаването на Националния осигурителен институт като автономна организация, управлявана на трипартитен принцип. Второто събитие е реформата от 2000 година, осъществила преход от едностълбов към многостълбов модел на социалното осигуряване в България на принципа "Сигурност чрез многообразие". С тази реформа България разполага с една осигурителна система, чиято архитектура е от ново поколение, и с която ние достойно влизаме в Европейския съюз.

Зад всички тези върхове на осигурително дело в България стоят стотици хиляди хора, работили и работещи на неговата нива вече 120 години. Стоят политици, учени и общественици, които са дали и дават своя принос. Трудно и отговорно е да се отличат отделни имена, затова нека просто благодарим на всички за тяхната всеотдайност.

Празникът е повод не само да направим преглед на постиженията в областта на социалното осигуряване у нас, но и да се замислим за неговото бъдеще. Днес, седем години след радикалната осигурителна реформа, подобно на нашия патрон Св. Вмч. Мина, общественото социално осигуряване в България е поставено отново на изпитание. От една страна, то трябва да отстоява своите принципи пред благородните иначе начинания да бъде натоварено с неспецифични за него функции и задачи – като решаване на демографския въпрос, смекчаване на подоходната стратификация на населението, борбата с безработицата и бедността. От друга страна, общественото социално осигуряване трябва да се брани и от несъстоятелните тези за неговата историческа обреченост и опитите за пълната му замяна с частните капиталови форми за социална защита. Заплаха за социалното осигуряване вече е и политиката на непрекъснато намаляване на осигурителните вноски и увеличаване на бюджетната субсидия. Тази политика постепенно ни връща към държавно-бюджетното финансиране и ограничава ролята на осигурителните фондове.

Общоизвестен е фактът, че когато една обществена система е поставена на сериозно изпитание, тя търси сили и вяра в своите исторически корени, в своите основни начала. Именно богатата 120-годишна история на социалното осигуряване в България днес ми дава надежда, че нашето свято дело – да отстояваме принципите на социалното осигуряване, да съхраним тази най-обществена социална и финансова институция – ще успее.

**Йордан Христосков,
управител на НОИ**

Празникът

120 ГОДИНИ ОСИГУРИТЕЛНО ДЕЛО В БЪЛГАРИЯ

Валентина Минчева,
главен експерт в отдел “Връзки с обществеността” в НОИ

На 9 ноември 2006 г. служителите от Националния осигурителен институт празнуваха своя професионален празник – **Св. Вмч. Мина**, както и **120 години социално осигуряване в България**. В зала “Диамант” на хотел “Принцес” дойдоха да празнуват заедно с нас и да ни поздравят: президентът Желю Желев, Валери Димитров – председател на Сметната палата, Емилия Масларова – министър на труда и социалната политика, Пламен Орешарски – министър на финансите, бившите социални министри Евгени Матинчев, Иван Нейков и Лидия Шулева, Валери Апостолов – член на Сметната палата, бивш директор на Столично управление “Социално осигуряване” и бивш зам. министър на труда и социалната политика, Димитър Манолов – вицепрезидент на КТ “Подкрепа” и председател на Надзорния съвет на НОИ, Желязко Христов – председател на КНСБ, Емилия Миланова и Цветан Манчев – подуправители на Българската народна банка, Никола Абаджиев – председател на Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване, депутати от Социалната комисия на Народното събрание, членове на Надзорния съвет на НОИ, колеги от МТСП, директори на РУ-СО, директори на пенсионноосигурителни компании и много приятели на НОИ.

След емоционалното слово на управителя на НОИ, доц. Йордан Христосков, поздравления поднесоха министър Емилия Масларова, министър Пламен Орешарски, вицепрезидентът на КТ “Подкрепа” и председател на Надзорния съвет на НОИ Димитър Манолов, зам. председателят на парламентарната Комисия по труда и социалната политика Петър Мръцков.

Водещият на тържеството Богдан Томов прочете поздравителни адреси от:

1. Георги Пирински – председател на Народното събрание на Република България;
2. Сергей Станишев – министър-председател на Република България;
3. Анастасия Мозер – заместник-председател на Народното събрание;
4. Любен Корнезов – заместник-председател на Народното събрание;
5. Емел Етем – заместник министър-председател и министър на държавната политика при бедствия и аварии;
6. Даниел Вълчев – заместник министър-председател и министър на образованието и науката;
7. Иван Искров – управител на Българската народна банка;
8. Мария Мургина – изпълнителен директор на Националната агенция за приходите;
9. Никола Абаджиев – председател на Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване;
10. Весела Драганова – народен представител, председател на Партия на българските жени;
11. Желязко Христов – председател на Конфедерацията на независимите синдикати в България;
12. Гергана Дрянска – изпълнителен директор на Агенцията за социално подпомагане;
13. Боряна Бужашка – председател на Главно управление на архивите при Министерски съвет и др.

След официалната част на тържеството за настроението на присъстващите се погрижиха Група “Сигнал”, Митко Щерев, Илия Ангелов, Милица и Асен Масларски, Силвия Кацарова, Севдалина и Валентин Спасови. Режисьор на концерта беше Живко Колев, а дисководител – Митко Филипков.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПРЕДСЕДАТЕЛ

До
Господин **Йордан Христовков**,
Управител на **Националния
осигурителен институт**

Уважаемни Господине Управителю!

Примете искрените ми благодарности за поканата да присъствам на тържеството по случай 11 ноември – професионалният празник на Националния осигурителен институт, и 120 години от началото на социалното осигуряване в България!

Първа на Балканския полуостров, още през 1924 г. България предплати цялостно обществено осигуряване, обхващащо всички категории наемни работници и обществени осигуровки. Обръщайки поглед към годините на неговата реализация, днес още вълнува си даваме сметка за изключителните заслуги, които каменните социални закони и пенсионните фондове имат за стабилността и процъфтяването на българската държава.

Убеден съм, че богатите традиции на социалното осигуряване у нас са закладва гаранция, че Националният осигурителен институт е готов за предизвикателствата на скоростното пълноправно членство на България в Европейския съюз и ще продължи да отговаря на повишените очаквания на българските граждани.

Мила, предайте на служителите на института моите пожелания за здраве, радост и още по-високи професионални постижения в отговорната работа по социалното осигуряване в България!

Честит празник!

Георги Пирински

9 ноември 2006

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ

София, 9 ноември 2005 г.

Г-н Александър П. Христов,

Мила председател на всички служители на Националния осигурителен институт сърдечните ми поздравения за здраве и благополучие във връзка с професионалния ви празник.

Социалното осигуряване в България има дълга история и богата традиция. Цели 120 години вече сме развивали опитите и институциите си с желанието да направим по-силни гражданите на страната ни - както за свободното им местоживее така и за осигуреността им бъдеще.

Изключително едновременно били много институти. България търпела радикален преход, за да модернизира осигурителната си система. Като министър-председател си давам голяма сметка, че само благодарение на ежедневния ви усилен труд това стана възможно. Приемете благодарността ми за всички професионалисти.

Честит празник!

СЕРГЕЙ СТАНИШЕВ

ДО
Г-Н БОГДАН ХРИСТОСКОВ
УПРАВКТЕЛ НА НОИ

По случай празника бяха наградени РУСО и отделни колеги в отделни категории за принос в социалноосигурителната дейност. Номинациите и наградените обяви управителят на НОИ Йордан Христосков.

НАГРАДИ НА РУСО И ОТДЕЛНИ СЛУЖИТЕЛИ ЗА ПРИНОС В СОЦИАЛНООСИГУРИТЕЛНАТА ДЕЙНОСТ:

I. НОМИНАЦИЯ: РУСО – отличник в пенсионното производство

Показатели: ТП с най-нисък % на технически грешки на длъжностни лица при отпускане и изплащане на пенсии

Награда: статуетка

Номинирани:

1. РУСО-Бургас
2. РУСО-Пазарджик
3. РУСО-Хасково

Наградата печели **РУСО-Бургас**.

II. НОМИНАЦИЯ: РУСО, реализирало най-големи приходи на един служител

Показатели:

1. Събрани суми по съставени ревизионни актове за начет по разходната част на ДОО за периода 1.01.02006 – 30.09.2006 г.

2. Приходи от услуги по чл. 20 от КСО за периода 1.01.02006 – 30.09.2006 г.

Награда: статуетка

Номинирани:

1. РУСО-Кърджали
2. РУСО-Сливен
3. РУСО-Кюстендил

Наградата печели **РУСО-Кърджали**.

III. НОМИНАЦИЯ: РУСО с най-ефективна организация по изграждане на Архивното стопанство

Показатели: % на приета документация от общия обем, подлежащ на приемане

Награда: статуетка

Номинирани:

1. РУСО-Плевен
2. РУСО-Пловдив
3. РУСО-Бургас

Наградата печели **РУСО-Плевен**.

IV. НОМИНАЦИЯ: Финансов ревизор, установил най-големи суми от финансови ревизии за периода 1.01.02006–30.09.2006 г.

Награда: плакет на НОИ и парична награда

Наградени:

1. Гроздьо Георгиев – РУСО-Варна
2. Красимира Величкова – РУСО-Кърджали
3. Виктор Василев – РУСО-Ловеч

V. НОМИНАЦИЯ за най-вежлив и отзивчив служител

Показатели: получени най-много писмени благодарствени отзиви, писма през последните три години

Награда: плакет на НОИ и парична награда

Наградени:

1. Силвия Башаева – РУСО-Бургас
2. Румяна Пенчева – СУСО
3. Диана Дердова – РУСО-Ямбол
4. Златка Колева – РУСО-Ст. Загора
5. Маргарита Таскова – РУСО-Кюстендил

VI.НОМИНАЦИЯ за дългогодишен служител

Показател: с най-много трудов стаж в системата на НОИ.

Награда: плакет на НОИ и парична награда

• Наградени от РУСО:

1. Лазарин Димитров – РУСО-Ловеч
2. Стойка Колева – РУСО-Добрич
3. Василка Лазарова – РУСО-Добрич

• Наградени от ЦУ:

1. Иринка Георгиева Лилова – ГД “Пенсии”
2. Красен Христов Ненов – Д “Европейска интеграция и международни договори”
3. Бедрие Кемал Юсуф – ГД “Пенсии”

Плакет на НОИ и грамота за дългогодишна работа получава Людмила Ламбрева.

СПЕЦИАЛНА НАГРАДА (статуетка, грамота и парична награда) за комплексен принос при усъвършенстване работата в НОИ получава ГД “ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ” – ЦУ на НОИ, за своевременно и компетентно разработване на приложен софтуер и поддържане на информационната система на НОИ.

СПЕЦИАЛНИ ОТЛИЧИЯ В ДРУГИ ОБЛАСТИ:**VII. ОТЛИЧИЕ за благотворителност:**

Показатели: предоставени лични средства от служителите за наводнения, старчески домове, домове за сираци и др. средно от един служител (без средства от СБКО)

Награда: плакет на НОИ и грамота

• **РУСО, проявило най-голяма благотворителност**

Номинирани:

1. РУСО-Сливен
2. РУСО-Кюстендил
3. РУСО-Перник

Наградата печели **РУСО-Сливен**.

• **Функционално направление в ЦУ на НОИ (без Кабинет на управителя)**

Номинирани:

1. Д “Вътрешен одит”
2. ГД “Анализ, планиране и прогнозиране”
3. ГД “Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване”

Наградата печели Дирекция “Вътрешен одит”.

VIII. ОТЛИЧИЕ за служител с принос към развитие на духовните и културните ценности

Показатели: публикации на стихове, участие в музикални прояви, в самодейни състави, получени награди

Награда: плакет на НОИ и грамота

Наградени:

1. **Георги Драганов – РУСО-Бургас** – изпълнител на странджански народни песни. Носител на златен медал “Капитан Петко войвода”, спец. награда по надпяване с. Граматиково’2000 г., отличник на събор гр. Копривщица’1995 г., 2000 г., записи на 22 песни в радио Ст. Загора, автор и издател на книга “Живот и странджанска песен” и др.;

2. **Людмила Коджабашева – РУСО-Ямбол** – издадена стихосбирка “Пречистена и позлатена”, 2005 г., направена изложба живопис – 2005 г.;

3. **Мария Панайотова – ЦУ на НОИ, Д “Европейска интеграция и международни договори”** – издадена стихосбирка “Пастирка на светулки”, 2005 г.;

4. **Драган Драганов – ЦУ на НОИ, отдел “Правен”** – издадена стихосбирка “Аз мразя очите си, защото виждат света истински”;

5. **Румен Януаров, Дина Шошева – РУСО-Русе** – издадена стихосбирка “Лиричен двуглас”, 2005 г.;

6. **Даниела Пеева – РУСО-Смолян** – участник в самодеен танцов състав Клуб “Хоро”. През 2006 г. има две международни изяви, получен златен плакет от Национален събор “Рожен’2006”.

РАЗСРОЧВАНЕ НА ОСИГУРИТЕЛНИТЕ ВНОСКИ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ОТ НАЧАЛОТО НА 2006 Г.

Вержиния Заркова,
началник-отдел “Методология на осигуряването
и персонална информация” в НОИ

От началото на 2006 г. разрешението за разсрочването на задълженията към фондовете на държавното обществено осигуряване се издава от органите на Националната агенция за приходите по реда, установен в данъчно-осигурителния процесуален кодекс. За издаването на разрешение за разсрочване във всички случаи е необходимо съгласието на съответните органи на Националния осигурителен институт.

Отсрочване на задължения към фондовете на държавното обществено осигуряване се разрешава само при настъпили стихийни бедствия (пожари, земетресения, градушки, катастрофи и други подобни) или при крупни производствени аварии, при които са нанесени значителни материални щети на длъжника.

Разсрочване може да бъде поискано само за установени с ревизионен акт задължения, независимо дали актът е обжалван, или не. Разсрочване може да се поиска и при наличие на издадено разпоредение за събиране на суми по акт за начет от органите на НОИ, независимо дали то е обжалвано.

Разсрочване на задълженията към държавното обществено осигуряване може да бъде разрешено при наличието на следните условия:

– задължението, за което се иска разсрочване, не може да се погаси изцяло с наличните парични средства към датата на подаване на искането и текущите парични постъпления за период от три месеца след тази дата, намалени с необходимите текущи парични плащания за период от три месеца от същата дата и гарантиращи продължаването на стопанската дейност, като към наличните парични средства се прибавят и сумите, които биха постъпили при:

а) осребряване на активите по балансова стойност към датата на подаване на искането, с изключение на тези, без които е невъзможно осъществяването на извършваната стопанска дейност;

б) събиране на изискуемите към датата на подаването на искането вземания на длъжника от трети лица;

– не е формиран отрицателен счетоводен финансов резултат за дейността на предприятието за предходните две години на годината, в която е подадено искането;

– коефициентите за рентабилност, ефективност и финансова автономност за предходните две години на годината, в която е подадено искането, и за периода, за който се иска разсрочване въз основа на доказателствата за бъдещо развитие, да са определени по методи и да са в границите на стойности, установени с наредбата на министъра на финансите, обнародвана в Държавен вестник, бр. 35 от 2006 г., с ПМС № 85;

– минималният размер на предоставеното обезпечение да покрива размера на главницата и лихвите на задължението за периода на действие на разрешението.

Искането за разсрочване на осигурителните вноски във всички случаи се подава в компетентната териториална дирекция на Националната агенция за приходите. Предложение за разсрочване на осигурителни вноски на регистрирани земеделски производители и тютюнопроизводители може да се подава и чрез министъра на земеделието и горите.

Към искането за разсрочване се прилагат документи с доказателства за:

1. финансово-икономическото състояние на

длъжника, както и перспективна програма за развитие – за едноличен търговец, юридическо лице или приравнено на него;

2. семейното и имущественото състояние на длъжника по образец, утвърден от министъра на финансите – за физическите лица;

3. всички други публични задължения, включително лихвите по тях, както и за всички задължения към частни кредитори и лихвите по тях;

4. други документи, които доказват наличието на условията за разсрочване.

Разрешението за разсрочване се издава от:

1. териториалния директор на ТД на НАП – за задължителни осигурителни вноски общо в размер до 100 000 лв. и при условие, че разсрочването се иска до една година от датата на издаване на разрешението. Разрешението за разсрочване на вземания за задължителни осигурителни вноски до 10 000 лв. се издава след получаване на писмено съгласие от ръководителя на компетентното териториално поделение на НОИ, а за разсрочване на вземания от 10 001 до 100 000 лв. – от управителя на НОИ;

2. изпълнителния директор на Националната агенция за приходите – за задължителни осигурителни вноски общо в размер от 100 001 до 300 000 лв. или ако се иска разсрочване за срок до две години от датата на издаване на разрешението. Разрешението за разсрочване на вземанията за задължителни осигурителни вноски се издава след получаване на писмено съгласие от Надзорния съвет на Националния осигурителен институт.

3. министъра на финансите – за задължения за задължителни осигурителни вноски в размер над 300 000 лв. или ако се иска разсрочване за повече от две години – от датата на издаване на разрешението. Разрешението за разсрочване на вземанията за задължителни осигурителни вноски се издава след получаване на писмено съгласие от Надзорния съвет на Националния осигурителен институт.

По направено искане за отсрочване или разсрочване компетентният орган се произнася, като взема предвид:

- представените доказателства;
- съгласието на Националния осигурителен институт.

Разрешение за разсрочване не се издава, когато представените доказателства съдържат данни, които не отразяват действителните факти и обстоятелства или не съответстват на пазарните цени и условия. Разрешение може да се издаде само за

тази част от задължението, която не може да бъде погасена с наличните парични средства към датата на подаването на искането и текущите парични постъпления за период от три месеца след тази дата, намалени с необходимите парични плащания за период от три месеца от същата дата и гарантиращи продължаването на стопанската дейност.

Срокът на разрешението за разсроченото изплащане на задълженията към ДОО се определя, като се приема погасяването на задълженията да се извършва с плащания в размер не по-малко от 50 на сто от нетния паричен поток, без да се вземат предвид главницата и лихвите на отсроченото или разсроченото задължение, определен за всяка година поотделно въз основа на доказателствата за бъдещо развитие.

Разрешението за разсрочване се издава в срок до 3 месеца, когато същото се издава от териториалния директор на НАП или изпълнителния директор на НАП, а в случаите, когато разрешението се издава от министъра на финансите – в срок до 4 месеца след получаване на искането с необходимите доказателства и съгласието от Националния осигурителен институт. Разрешението се съобщава на длъжника в 7-дневен срок от издаването му. До произнасяне на компетентния орган изпълнението на задължението се спира, ако са наложени обезпечителни мерки. Отказът да се издаде разрешение за разсрочване се извършва с мотивирано решение, което се съобщава в 7-дневен срок от издаването му на длъжника. В решението се посочва в какви срокове и пред кого може да бъде обжалвано. Непроизнасянето в срок по искането за издаване на разрешение за разсрочване се счита за мълчалив отказ.

За периода на разсрочване на задължителни осигурителни вноски се дължи лихва, съгласно чл. 113 от Кодекса за социално осигуряване.

Разсроченото плащане се прекратява от органите по приходите при неизпълнение на падежа, съответно на две вноски, съгласно одобрения погасителния план. В тези случаи дължимите суми стават незабавно изискуеми заедно със законната лихва от датата на даденото разрешение.

Разсрочване на задължения към ДОО не се разрешава:

1. на юридическо лице или на едноличен търговец, за които е взето решение за прекратяване с ликвидация, открито е производство по несъстоятелност или производство по оздравяване на предприятието;
2. след като бъде определен начинът на продажба по чл. 238 от Данъчно-осигурителния про-

цесуален кодекс;

3. по отношение на удържаните и невнесени в срок суми за осигурителните вноски, които са за сметка на осигурените лица.

Отказът за издаване на разрешение за разсрочване може да се обжалва в 14-дневен срок от връчването му чрез органа, който го е издал, пред:

– административния съд по местонахождението на органа, който е издал разрешението – териториалния директор на ТД на НАП или изпълнителния директор на НАП;

– Върховния административен съд в случаите, когато отказът е издаден от министъра на финансите.

Мълчаливият отказ може да се обжалва в 14-дневен срок от изтичането на тримесечния срок след получаване на искането за разсрочване с необходимите доказателства и съгласието на НОИ и в ТД на НАП и в 14-дневен срок от изтичането на четиримесечния срок след получаване на искането за разсрочване с необходимите доказателства и съгласието на НОИ от министъра на финансите.

НОВИНИ

На 28 ноември т.г. беше учредена **Българската асоциация на осигурителните каси (БАОК)** с участието на регионалните осигурителни каси, създадени в рамките на проект БСК – МОТ към Стопанските камари от градовете Бургас, Варна, Плевен, Стара Загора, Търговище и Хасково.

БАОК ще партнира на Националния осигурителен институт и

Националната агенция за приходите, както и на социалните секретариати от Белгия, и е най-новият колективен член на БСК. Предстои, съвместно със Съюза на социалните секретариати от Белгия, да се създаде Международна асоциация на социалните секретариати и осигурителните каси.

През лятото на тази година CNN изпрати специален екип в гр. Стара Загора, който засне по по-

ръчка на Международната организация по труда (МОТ) филм за Регионалната осигурителна каса към Стопанска камара – Ст. Загора. Беше публикувана и специална брошура на МОТ (на български и английски език) за развитие на регионалните осигурителни каси в България, която беше представена пред всички членове на МОТ, като един много успешен проект между БСК и МОТ и пример за добра практика.

Експерт

СЪВМЕСТНИЯТ МЕМОРАНДУМ ПО СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ И ПЕНСИИТЕ

Зоя Славова,
началник-отдел “Анализ и стратегическо планиране” в ГД “АПП”

Предприсъединителната подготовка на България за членство в Европейския съюз е изпълнена с редица ангажименти. Един от тях касае Съвместния меморандум по социално включване, подписан в Брюксел на 3 февруари 2005 г. от министъра на труда и социалната политика на България и от член на Европейската комисия, отговарящ за заетостта, социалните въпроси и равните възможности. Преамбюлът на документа гласи следното:

“В съответствие с клаузите на “Партньорство за присъединяване” Правителството на Република България, Министерство на труда и социалната политика, изготви съвместно с Европейската комисия, Генерална дирекция по заетостта и социалните въпроси, Съвместен меморандум по социално включване с цел подготовката на пълноправно участие в Открития метод на координация по въпросите на социалното включване след присъединяването ѝ към ЕС. Меморандумът очертава основните предизвикателства, свързани с работата за преодоляване на бедността и социалната изолация, представя главните политически мерки, предприети от България в светлината на споразумението за начало на транспонирането на общите цели на ЕС в националните политики, и идентифицира основните проблеми на равнище политика, за целите на провеждания в бъдеще мониторинг и преглед на политиката. Напредъкът по изпълнението на посочените политики ще бъде оценен в контекста на процеса на социално включване в ЕС, пред който е поставена целта да допринесе съществено за изкореняването на бедността в Европа до 2010 г.”

Взаимно подкрепящи и допълващи се цели

Основните общи и надграждащи цели на Открития метод на координация по социална закри-

ла и социално включване са да насърчават:

1. Социално сближаване, равенство между мъжете и жените и равните възможности за всички чрез адекватни, достъпни, финансово устойчиви, приспособими и ефикасни системи за социална закрила и политики за социално включване;
2. Ефективно взаимодействие между Лисабонските цели за по-голям икономически растеж, повече и по-добри работни места и по-голямо социално сближаване със Стратегията на ЕС за устойчиво развитие;
3. Добро управление, прозрачност и включване на партньори в разработването, изпълнението и мониторинга на политиката.

В тази връзка при съставяне на националните доклади за проследяване изпълнението на Съвместния меморандум по социално включване на Република България по отношение на специфичните за страната идентифицирани предизвикателства Европейската комисия дава указания да се описват в общи линии:

- а) Гарантиращите стратегии, че политиките по социално включване и системите за социална закрила допринасят за високо ниво на социална закрила, социално сближаване и равенство между мъже и жени и равни възможности за всички, като в същото време са ефикасни и устойчиви;
- б) Каква стратегия ще бъде използвана, за да се осигури, че пенсионната реформа, здравната и дългосрочната грижа и политиките по социално включване и стратегиите за растеж и заетост взаимно се подсилват, като се обхващат двойната връзка:
 - първо, начинът, по който политиките по социално включване, пенсионната реформа, здравната и дългосрочната грижа ще усилят стратегията за растеж и заетост; и
 - второ, как стратегията за растеж и заетост

активно допринася за целта за по-голямо включване и позитивно влияе на достъпа, качеството и устойчивостта на обезпечаване предоставянето на пенсии и на здравна и дългосрочна грижа.

Комисията насърчава България, подобно на страните-членки, да илюстрира тези две точки с примери, взети от сферата на бедността сред децата, включването на малцинствата (като ромите), по-дълъг трудов живот и *flexicurity* (баланс между гъвкавост и сигурност на пазара на труда);

в) Цялостния подход за добро управление, приет от страната-членка, особено във връзка с цел 1 и 2, като: увеличаване на прозрачността при вземането на решения; осигуряване на добра координация между различните звена на системата и нива на управление; засилване участието и консултацията на всички страни (като социални партньори, НПО – неправителствени организации, асоциации на пациенти и хора в бедност и социално изключване) в дизайна, изпълнението и мониторинга на политиката, особено дългосрочните предизвикателства в пенсионните системи; подобряване информираността на гражданите относно ОМК (Открития метод на координация) като цяло, но също така и относно правата и упълномощаването във връзка с трите сфери, и в частност – информация за пенсионното планиране.

Социалноосигурителната политика, провеждана от България, по презумпция е насочена към постигането на социална кохезия в общността. Друг е въпросът доколко макроикономическите и политическите предпоставки, както и водещите идеологии кореспондират с крайната цел – изкореняване на бедността и доколко то е осъществимо. Един от най-значителните сектори на социалната защита е пенсионната система. Европейската комисия изисква редовно представяне на Национален стратегически доклад по пенсиите, отчитащ до каква степен предприетите политики и мерки в страната са довели до изпълнение на трите общи надграждащи цели в Съвместния меморандум по социално включване. Освен общото представяне на пенсионната система с националните специфики и характеризиращите показатели, посочените в указанията на ЕК аспекти, върху които следва да се артикулира в докладите, представляват сами по себе си онези желани от ЕК състояния или решения, към които да личи стремеж и действеност чрез отделните национални политики. Иначе казано желаните резултати и начините за постигане, цел и средство, обусловени взаимно, би следвало да станат иманентна същност на един глобален подход

в социалната защита, но в контекста на дългосрочните макроикономически и политически решения или в контекста на средата.

Корелация между цели и средства за постигане

Европейската комисия се интересува има ли развития и как биха се постигнали такива като:

- Как да се гарантират пенсионните доходи на всички, или да се поддържа до приемливо ниво стандарта на живот при пенсиониране, в частност – за онези с ниски нива на включване в социалноосигурителните системи;

- Как да се гарантира стабилността, например чрез осигуряване на по-дълъг трудов живот или подобряване на баланса между приноса и ползите, или подобряване участието в системата (включително интегриране на неформален труд в системата за социална закрила), или гарантиране сигурността на финансираните (държавните) и частните пенсионни схеми;

- Как да се отговори на обществената и структурната промяна и да се подобри прозрачността на системата и информираността на гражданите.

По отношение постигането на адекватни и стабилни пенсии фокусирането е върху ключови въпроси, нуждаещи се от допълнителна работа и напредък, а именно:

- Дизайн на гарантиране на минимален доход за старите хора, като се държи връзка между пенсиите и другите облаги, предоставяни на пенсионерите по други социални програми, освен пенсионноосигурителните;

- Заздравяване на връзката между принос и получаване, осигуряване на подхода “през целия жизнен цикъл” при пенсиите, който да бъде съобразен с кредитите без принос (дарен стаж без осигурителни вноски) и въпроси във връзка с равенството на половете;

- Връзката между гъвкавостта по отношение на възрастта за пенсиониране и по-дългия трудов живот;

- Усилията, направени за увеличаване на съгласуваността в системата;

- Развитие на частните пенсионни схеми (ефикасна законова рамка, равенство/неравенство в покритието, сигурност, информация, разходи за прехода, приносът, който частните пенсии могат да направят за финансовата стабилност);

- Разработване на редовни прегледи и механизми за приспособяване.

Този подход на Европейската комисия показва, че адекватни и устойчиви пенсии могат да се по-

стигнат чрез осигуряване на:

1. Адекватни пенсионни доходи за всички и достъп до пенсия, който позволява на хората да поддържат до приемлива степен своя стандарт на живот след пенсиониране, в духа на солидарността и справедливостта между и в поколенията.

2. Финансова устойчивост на публичните и частните пенсионни схеми, вземайки предвид натиска върху публичните финанси и застаряването на населението и в контекста на трипосочната стратегия за преодоляване на бюджетните последици от застаряването, чрез:

а) подкрепа и насърчаване на по-дълъг трудов живот и активно стареене;

б) балансиране между постъпленията/приноса и ползите/получаваното по подходящ и социално справедлив начин;

в) насърчаване на сигурността на финансираните/държавните и частните схеми, и подсигуриране на възможности хората да си позволят да участват в тях.

3. Пенсионни системи, които са прозрачни, добре адаптирани към нуждите и стремежите на жените и мъжете и изискванията на модерното общество, демографското стареене и структурните промени; гаранция, че хората получават информацията, която им е нужна за планиране на своето пенсиониране, и че реформите се извършват на базата на възможно най-широкия консенсус.

Проблемни фактори, предполагащи наложителни политики и мерки

Горната рамка съвместява философията на съвременното пенсионно осигуряване, провеждано и в нашата страна, но извън рамката остават всички онези фактори, които представляват най-голямото предизвикателство за социалното осигуряване, макар някои от тях да действат индиректно. Тук се причисляват проблемите, касаещи:

- избягване от участие в осигурителния процес и подхранване на скритата икономика;
- безнаказано забавяне или неизплащане на трудови възнаграждения и невнасяне на осигурителни вноски след престация на труд;
- високо ниво на междуфирмена задлъжнялост;
- пълна липса или ограничени възможности за трудова заетост;
- несъответствие между качеството на незаеятата работна сила и потребностите на бизнеса;
- ниска или никаква образованост сред някои маргинални групи от населението и съответно –

безперспективност на трудовия пазар;

- ниска осигурителна култура и липса на съзнание за собствената отговорност за социалната сигурност;

- спъващи стопанската инициатива разрешителни режими и тромави бюрократични процедури;

- многобройни регулации в икономиката и лошото им управление – източник на корупционни практики;

- влошен здравен статус на населението, ограничаващ възможностите за полагане на качествен и пълноценен труд;

- незадоволително развити форми за трудова реализация на хората с увреждания, както и трудно достъпна или недостъпна обществена среда;

- забавени реформи в системата на правосъдието и в тази връзка – спънки, касаещи стопанския оборот и обществените взаимоотношения;

- усещане за безконтролност, безнаказаност, деморализация, корупция и оттам – скептицизъм и недоверие в крепящите държавността институции, както и в политическите формирания;

- други.

Адекватност на пенсиите

Адекватността на пенсиите е ключов въпрос в Съвместния меморандум по социално включване на Република България, но при по-задълбочен анализ има няколко аспекта за съблюдаване. Адекватна ли е пенсията на осигурителния принос, на участието в обществения живот, на цената на издръжката на живота, на растежа на брутния вътрешен продукт, на степента на разпределяне и преразпределяне през държавния бюджет, на избрания тип по-щедра или по-пазарно ориентирана социална политика, на допустимия баланс между активното социално осигуряване и пасивното социално подпомагане, на размера на скритата икономика. И още – адекватна ли е пенсията спрямо: коефициента на зависимост и коефициента на заместване на дохода, участието в допълнителното пенсионно осигуряване, нивото на събираемост на осигурителните и данъчните задължения, избрания тип данъчна и осигурителна структура, степента на обществена и семейна солидарност, нивото на заетост и безработица, демографската характеристика, и т.н. Като говорим за адекватност на пенсиите, следва да отбележим, че по-голямата част от българските пенсионери не могат да разчитат само на пенсиите си. Те получават допълнителна материална подкрепа от социалното подпомагане, здравните и други соци-

ално насочени програми, от добавки към пенсиите по здравословни индикации, както и от по-младите членове на семейството/фамилията, от личното стопанство, от наеми и пр.

Всъщност всички фактори, оказващи влияние върху осигурителната система, имат директно или индиректно отражение върху пенсията като резултативна величина и съответно – върху адекватността на пенсиите. Всеки от тях се нуждае от специални усилия за изработване и провеждане на подходящи политики и мерки, водещи към постигане на европейските цели по отношение на социалното включване. Макар че последното може да се определи като минимално, базово равнище, стремежите в крайна сметка са към постигане на задоволителна социална сигурност и благоденствие на населението, а не само туширане на бедността в рамките на обществената солидарност и справедливост. В контекста на социалното включване би било добре да си припомним лозунга: “Който не работи, не трябва да яде”, освен ако не работи по здравословни/биологични причини. И още: “Получава само този, който е дал.” Не може да има претенции за пенсия, ако насреща няма осигури-

телен принос. Не може човек да очаква от държавата социална закрила, ако не е допринесъл със своя потенциал за благо на обществото. От друга страна, бизнесът е “партията” на икономическия процес и създава принадлежния продукт, който става обект на разпределяне и преразпределяне. Държавата и институциите са отговорни всички посочени по-горе фактори да бъдат така овладявани и направлявани, че да подсигурят възможно най-добрата среда, за да въздействат те благоприятно върху икономиката и социалната система. И стигаме до въпроса кой трябва първо да изпълни ангажимента си – държавата/институциите или гражданинът. Тъй като в държавата е силата и възможността да възпитава обществото, то тя е длъжна да провежда онези политики, които ще направят гражданите съзнателни, отговорни и съпричастни. Остава политиките, държавата и институциите да свършат качествено тази работа, да създадат благоприятния климат за икономически просперитет, за обществена и лична отговорност. Дотогава мерките и политиките в сферата на социалната защита ще бъдат палиативни, резултатите – повърхностни, бъдещето – несигурно.

БЪЛГАРИЯ ПО ПЪТЯ КЪМ ЕВРОПА

РЕГЛАМЕНТ НА СЪВЕТА (ЕИО) № 1408/71 г.
(продължение от бр. 5/2006 г.)

ГЛАВА 4. ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ

Раздел 1. Право на обезщетения

Чл. 52. Постоянно пребиваване в държава-членка, различна от компетентната държава – Общи правила

Работещ, който претърпи трудова злополука или заболяе от професионална болест, и който постоянно пребивава на територията на държава-членка, различна от компетентната държава, получава в държавата, в която постоянно пребивава:

(а) непарични обезщетения, които се предоставят от името на компетентната институция от институцията по неговото местоживееие, в съответствие с разпоредбите на прилаганото от нея законодателство, като осигурено при тази институция лице;

(б) парични обезщетения, които се предоставят от компетентната институция, в съответствие с разпоредбите на прилаганото от нея законодателство. Въпреки това, по споразумение между компетентната институция и институцията по местоживееие, тези обезщетения могат да се предоставят от последно споменатата институция от името на първата, в съответствие с разпоредбите на законодателството на компетентната държава.

Чл. 53. Работещи в крайгранични райони – Особено правило

Работещ в крайграничен район също може да получава обезщетения на територията на компетентната държава. Такива обезщетения се предоставят от компетентната институция в съответствие с разпоредбите на законодателството на тази държава все едно, че работещият постоянно пребивава там.

Чл. 54. Пребиваване или смяна на постоянно пребиваване в компетентната държава

1. Работещ, включен в приложното поле на чл. 52, което пребивава на територията на компетентната държава, получава обезщетения в съответствие с разпоредбите на законодателството на тази държава, дори и ако вече е получавал обезщетения преди пребиваването си. Въпреки това, тази разпоредба не се прилага за работещите в крайгранични райони.

2. Работещ, включен в приложното поле на чл. 52, който сменя местожителството си на територията на компетентната държава, получава обезщетения в съответствие с разпоредбите на законодателството на тази държава, дори и ако вече е получавал обезщетения преди смяната на постоянното си пребиваване.

Чл. 55. Пребиваване извън компетентната държава – Завръщане или смяна на постоянното пребиваване в друга държава-членка след претърпяване на трудова злополука или заболяване от професионална болест – Необходимост от замиванаване в друга държава-членка за получаване на подходящо лечение

1. Работещ, който претърпи трудова злополука или заболяе от професионална болест, и:

(а) който пребивава на територията на държава-членка, различна от компетентната държава, или

(б) който, след като е придобил право на обезщетения за сметка на компетентната институция, е получил разрешение от тази институция да се завърне на територията на държавата-членка, в която постоянно пребивава или да смени местоживееенето си на територията на друга държава-членка, или

(в) който е получил разрешение от компетентната институция да отиде на територията на друга държава-членка, за да получи там подходящо за състоянието си лечение,

има право на:

(i) непарични обезщетения, които се предоставят от името на компетентната институция, от институцията по местопребиваване или местоживееене, в съответствие с разпоредбите на прилаганото от тази институция законодателство като осигурено при нея лице, но въпреки това периодът, през който се предоставят обезщетенията, се определя от законодателството на компетентната държава;

(ii) парични обезщетения, които се предоставят от компетентната институция, в съответствие с прилаганото от нея законодателство. Въпреки това, по споразумение между компетентната институция и институцията по местопребиваване или местоживееене, тези обезщетения могат да се предоставят от последно спомената институция от името на първата, в съответствие със законодателството на компетентната държава.

2. Отказ за разрешението, което се изисква съгласно параграф 1, буква "б", може да се дава само, ако се установи, че движението на съответното лице би могло да навреди на здравословното му състояние или на предоставяното медицинско лечение.

Не може да се прави отказ за даване на разрешението, което се изисква съгласно параграф 1, буква "в", когато съответното лице не може да получи въпросното лечение на територията на държавата-членка, в която постоянно пребивава.

Чл. 56. Злополуки по време на пътуване

Злополука по време на пътуване, настъпила на територията на държава-членка, различна от компетентната държава, се счита за настъпила на територията на компетентната държава.

Чл. 57. Обезщетения за професионална болест, когато съответното лице е било изложено на един и същи риск в няколко държави-членки

1. Когато лице, заболяло от професионална болест, съгласно законодателството на две или повече държави-членки е упражнявало дейност, която има вероятност да причинява тази болест, обезще-

тенията, за които може да претендира лицето или неговите наследници се отпускат изключително съгласно законодателството на последната от тези държави, чиито условия са изпълнени, като по целесъобразност се вземат под внимание разпоредбите на параграф 2 и 3.

2. Ако съгласно законодателството на държава-членка отпускането на обезщетения за професионална болест зависи от условието въпросната болест да е била диагностицирана за първи път на нейна територия, това условие се счита за изпълнено, ако болестта е диагностицирана за първи път на територията на друга държава-членка.

3. В случаи на склерогенна пневмокониоза се прилагат следните правила:

(а) ако съгласно законодателството на държава-членка отпускането на обезщетения за професионална болест зависи от условието въпросната болест да е била диагностицирана в рамките на определен срок след преустановяване на последната дейност, която има вероятност да е причинила тази болест, при проверка на времето, през което е упражнявана тази дейност, компетентната институция на тази държава взема под внимание, доколкото е необходимо, сходните дейности, упражнявани съгласно законодателството на всяка друга държава-членка като упражнявани съгласно законодателството на първата държава;

(б) ако съгласно законодателството на държава-членка отпускането на обезщетения за професионална болест зависи от условието за упражняване в продължение на определен период от време на дейност, която има вероятност да причинява въпросната болест, компетентната институция на държавата взема под внимание, доколкото е необходимо, периодите, през които тази дейност е упражнявана съгласно законодателството на всяка друга държава-членка като упражнявана съгласно законодателството на първата държава;

(в) разходите за парични обезщетения, в това число и пенсии, се разделят между компетентните институции на държавите-членки, на чиято територия съответното лице е упражнявало дейност, която има вероятност да причинява болестта. Делението се извършва въз основа на съотношението между продължителността на завършените съгласно законодателството на всяка от държавите осигурителни периоди за старост и общата продължителност на завършените съгласно законода-

телството на всички тези държави осигурителни периоди за старост към датата, на която е започнало изплащането на обезщетенията.

4. Съветът определя с единодушие, по предложение на Комисията, професионалните болести, за които важат разпоредбите на параграф 3.

Чл. 58. Изчисляване на парични обезщетения

1. Компетентната институция на държава-членка, чието законодателство предвижда изчисляването на паричните обезщетения да се извършва въз основа на средна надница или заплата, определя тази средна надница или заплата изключително въз основа на регистрираните надници или заплати през завършените периоди съгласно въпросното законодателство.

2. Компетентната институция на държава-членка, чието законодателство предвижда изчисляването на паричните обезщетения да се извършва въз основа на стандартна надница или заплата, по целесъобразност определя тази средна надница или заплата изключително въз основа на средната стойност на стандартните надници или заплати, съответстващи на завършените периоди съгласно въпросното законодателство.

3. Компетентната институция на държава-членка, чието законодателство предвижда различен размер на паричните обезщетения, в зависимост от броя на членовете на семейството, взема предвид и членовете на семейството на съответното лице, които постоянно пребивават на територията на друга държава-членка като постоянно пребиваващи на територията на компетентната държава.

Чл. 59. Разноски за транспортиране на лице, което е претърпяло трудова злополука или страда от професионална болест

1. Компетентната институция на държава-членка, чието законодателство предвижда поемане на разноските за транспортиране на лице, което е претърпяло трудова злополука или страда от професионална болест, до неговото местоживееие или до болница, поема тези разноски до съответното място на територията на друга държава-членка, в която лицето постоянно пребивава при условие, че тази институция предварително даде разрешение за такова транспортиране при надлежно

отчитане на причините, които го обосновават. Такова разрешение не се изисква за работещ в крайграничен район.

2. Компетентната институция на държава-членка, чието законодателство предвижда разноските за транспортиране на тялото на починало при трудова злополука лице до мястото на погребване, съобразно разпоредбите на прилаганото от нея законодателство, поема тези разноски до съответното място на територията на друга държава-членка, в която лицето постоянно е пребивавало в момента на злополуката.

Раздел 2. Усложняване на професионална болест, за която е отпуснато обезщетение

Чл. 60.

1. В случай на усложняване на професионална болест, за която работещ е получавал или получава обезщетение съгласно законодателството на държава-членка, се прилагат следните правила:

(а) ако, докато е получавал обезщетения, работещият не е упражнявал трудова заетост съгласно законодателството на друга държава-членка, която има вероятност да причинява или усложнява въпросната болест, компетентната институция на първата държава-членка е длъжна да поеме разходите за обезщетенията съгласно разпоредбите на прилаганото от нея законодателство, като отчита усложняването;

(б) ако, докато е получавал обезщетения, работещият е упражнявал такава трудова заетост съгласно законодателството на друга държава-членка, компетентната институция на първата държава-членка е длъжна да поеме разходите за обезщетенията съгласно разпоредбите на прилаганото от нея законодателство, без да отчита усложняването. Компетентната институция на втората държава-членка отпуска на работещия добавка, чийто размер се определя съгласно прилаганото от нея законодателство и е равен на разликата между сумата на дължимите обезщетения след усложняването и сумата, която би била дължима преди усложняването съгласно прилаганото от тази институция законодателство, ако въпросната болест е настъпила съгласно законодателството на тази държава-членка;

(в) ако, в случаите по алинея "б", работещ, страдащ от склерогенна пневмокониоза или от болест,

определена в съответствие с чл. 57, параграф 4, няма право на обезщетения съгласно законодателството на втората държава-членка, компетентната институция на първата държава-членка е длъжна да предоставя обезщетения съгласно прилаганото от нея законодателство, като отчита усложняването. Въпреки това, институцията на втората държава поема разходите за разликата между сумата на дължимите парични обезщетения, в това число и пенсии, от компетентната институция на първата държава при отчитане на усложняването и сумата на съответните обезщетения, които са били дължими преди усложняването;

2. В случай на усложняване на професионална болест, което дава основание за прилагане на разпоредбите на чл. 57, параграф 3, буква "в", се прилагат следните разпоредби:

(а) компетентната институция, която е отпуснала обезщетенията в съответствие с разпоредбите на чл. 57, параграф 1, е длъжна да предоставя обезщетения съгласно прилаганото от нея законодателство, като отчита усложняването;

(б) разходите за парични обезщетения, в това число и пенсии, продължават да се поделят между институциите, които са си поделели разходите за предишните обезщетения в съответствие с разпоредбите на чл. 57, параграф 3, буква "в". Въпреки това, когато лицето отново е упражнявало дейност, която има вероятност да причинява или усложнява въпросната професионална болест, съгласно законодателството на една от държавите-членки, в които вече е упражнявало дейност от същото естество или съгласно законодателството на друга държава-членка, компетентната институция на тази държава поема разходите за разликата между сумата на дължимите обезщетения при отчитане на усложняването и сумата на дължимите обезщетения преди усложняването.

Раздел 3. Разни разпоредби

Чл. 61. Правила за отчитане на особеностите на някои законодателства

1. Ако на територията на държавата-членка, в която се намира работещият няма осигуряване за трудова злополука или професионална болест, или ако съществува такова осигуряване, няма отговорна институция за предоставянето на непарични обезщетения, тези обезщетения се предоставят от

институцията по местопребиваване или местоживеене, която отговаря за предоставянето на непарични обезщетения в случай на болест.

2. Когато съгласно законодателството на компетентната държава напълно безплатните непарични обезщетения зависят от използването на медицинската служба, организирана от работодателя, предоставените обезщетения в посочените в чл. 52 и чл. 55, параграф 1 случаи се считат за предоставени от въпросната медицинска служба.

3. Когато законодателството на компетентната държава включва схема във връзка със задълженията на работодателя, предоставените обезщетения в посочените в чл. 52 и чл. 55, параграф 1 случаи се считат за предоставени по искане на компетентната институция.

4. Когато естеството на схемата на компетентната държава във връзка с компенсациите за трудови злополуки не съответства на схема за задължително осигуряване, непаричните обезщетения се предоставят пряко от работодателя или съответния осигурител.

5. Когато законодателството на държава-членка изрично или косвено предвижда да се вземат под внимание настъпилите или преди това потвърдени трудови злополуки или професионална болест, с оглед оценяване на степента на нетрудоспособност, компетентната институция на тази държава също взема под внимание настъпилите или преди това потвърдени трудови злополуки или професионални болести съгласно законодателството на друга държава-членка като настъпили или потвърдени съгласно прилаганото от нея законодателство.

Чл. 62. Приложима схема при наличие на няколко схеми в страната на местопребиваване или местоживеене – Максимална продължителност на обезщетенията

1. Ако законодателството на страната на местопребиваване или местоживеене предвижда няколко осигурителни схеми, приложимите разпоредби за работещите, посочени в чл. 52 или чл. 55, параграф 1, са разпоредбите на схемата, която се отнася за работниците в стоманодобивната промишленост. Въпреки това, ако посоченото законодателство включва специална схема за работещите в мини и подобни предприятия, разпоредбите

на тази схема се прилагат за тази категория работещи и за членовете на техните семейства, когато институцията по местопребиваване или местоживееене, в която те подават своите искове, е компетентна да прилага такава схема.

2. Ако законодателството на държава-членка определя максимален период, през който могат да се отпускат обезщетения, институцията, която прилага това законодателство може да взема предвид всеки период, през който вече са предоставени обезщетения от институцията на друга държава-членка.

Раздел 4. Възстановяване на разходи между институциите

Чл. 63.

1. Компетентните институции са длъжни да възстановяват сумата на предоставените от тяхно име обезщетения в съответствие с разпоредбите на чл. 52 и чл. 55, параграф 1.

2. Възстановяването на разходи по параграф 1 се определя и извършва по предвидения за това ред в посочения в чл. 97 регламент за прилагане, при представяне на доказателства за действително извършените разходи.

3. Две или повече държави-членки, или компетентните органи на тези държави, могат да предвидят други методи за възстановяване на разходи или да направят отказ от възстановяването на разходи между институциите под тяхна юрисдикция.

ГЛАВА 5. ПОМОЩИ ПРИ СМЪРТ

Чл. 64. Сумиране на осигурителни периоди

Компетентната институция на държава-членка, съгласно чието законодателство придобиването, запазването или възстановяването на правото на помощи при смърт зависи от завършването на осигурителни периоди, доколкото е необходимо взема под внимание завършените осигурителни периоди съгласно законодателството на всяка друга държава-членка като завършени съгласно прилаганото от нея законодателство.

Чл. 65. Право на помощи, когато смъртта настъпи, или когато лицето, което има право на по-

мощи постоянно пребивава, в държава-членка, различна от компетентната държава

1. Когато работещ, пенсионер или лице, претендиращо за пенсия, или член на неговото семейство, почине на територията на държава-членка, различна от компетентната държава, смъртта се счита за настъпила на територията на компетентната държава.

2. Компетентната институция е длъжна да отпусна дължимите съгласно прилаганото от нея законодателство помощи при смърт, дори и ако лицето, което има право на тях постоянно пребивава на територията на държава-членка, различна от компетентната държава.

3. Разпоредбите на параграф 1 и 2 се прилагат, и когато смъртта е настъпила вследствие на трудова злополука или професионална болест.

Чл. 66. Предоставяне на обезщетения в случай на смърт на пенсионер, който постоянно е пребивавал в държава-членка, различна от държавата, чиято институция е отговаряла за предоставянето на непарични обезщетения

В случай на смърт на пенсионер, който е имал право да получава пенсия или пенсии съгласно законодателството на една или повече държави-членки, когато въпросният пенсионер постоянно е пребивавал на територията на държава-членка, различна от държавата, чиято институция е отговаряла за предоставянето на непарични обезщетения съгласно чл. 28, платимите помощи при смърт съгласно прилаганото от тази институция законодателство се предоставят от и за сметка на същата тази институция все едно, че в момента на смъртта си пенсионерът постоянно е пребивавал на територията на държавата-членка, в която се намира тази институция.

Разпоредбите на предходния параграф се прилагат по аналогия за членовете на семейството на пенсионер.

ГЛАВА 6. БЕЗРАБОТИЦА

Раздел 1. Общи разпоредби

Чл. 67. Сумиране на осигурителни периоди или периоди на трудова заетост

1. Компетентната институция на държава-членка, съгласно чието законодателство придобиването, запазването или възстановяването на правото на обезщетения зависи от завършването на осигурителни периоди, взема под внимание, доколкото е необходимо, завършените осигурителни периоди или периоди на трудова заетост съгласно законодателството на всяка друга държава-членка като завършени периоди съгласно прилаганото от нея законодателство, но при условие, че ако са били завършени съгласно това законодателство, периодите на трудова заетост биха се брояли за осигурителни периоди.

2. Компетентната институция на държава-членка, съгласно чието законодателство придобиването, запазването или възстановяването на правото на обезщетения зависи от завършването на периоди на трудова заетост, взема под внимание, доколкото е необходимо, завършените осигурителни периоди или периоди на трудова заетост съгласно законодателството на всяка друга държава-членка като периоди на трудова заетост, завършени съгласно прилаганото от нея законодателство.

3. Освен в случаите, посочени в член 71, параграф 1, буква "а", подточка (ii) и буква "б", подточка (ii), прилагането на разпоредбите на параграф 1 и 2 зависи от условието съответното лице да има последно завършени:

- в случая по параграф 1, осигурителни периоди,
- в случая по параграф 2, периоди на трудова заетост,

в съответствие с разпоредбите на законодателството, съгласно което се претендира за обезщетенията.

4. Когато продължителността на периода, през който могат да се отпускат обезщетения зависи от продължителността на осигурителните периоди или периодите на трудова заетост, в зависимост от случая, се прилагат разпоредбите на параграф 1 или 2.

Чл. 68. Изчисляване на обезщетенията

1. Компетентната институция на държава-членка, чието законодателство предвижда изчисляването на обезщетенията да се извършва въз основа на размера на предишната надница или заплата, взема под внимание изключително само получената от съ-

ответното лице надница или заплата за последната му трудова заетост на територията на тази държава. Въпреки това, ако съответното лице е било наето на работа на последното си работно място на тази територия за по-малко от четири седмици, обезщетенията се изчисляват въз основа на нормалната надница или заплата на мястото на временно или постоянно пребиваване на безработното лице, съответстваща на равностойна или сходна трудова заетост на последното му работно място на територията на друга държава-членка.

2. Компетентната институция на държава-членка, чието законодателство предвижда различен размер на обезщетенията, в зависимост от броя на членовете на семейството, взема под внимание и членовете на семейството на заинтересованото лице, които постоянно пребивават на територията на друга държава-членка като постоянно пребиваващи на територията на компетентната държава. Тази разпоредба не се прилага, ако в страната на постоянно пребиваване на членовете на семейството друго лице има право на обезщетения за безработица, за чието изчисляване се вземат под внимание членовете на семейството.

Раздел 2. Безработни лица, които отиват в държава-членка, различна от компетентната държава

Чл. 69. Условия и ограничения за запазване на правото на обезщетения

1. Работещ, който е напълно безработен и който отговаря на предвидените от законодателството на държава-членка условия за придобиване на право на обезщетения, и който отива в една или повече други държави-членки, за да търси там работа, запазва правото си на такива обезщетения при следните условия и в рамките на следните ограничения:

(а) преди заминаването си лицето трябва да е било регистрирано като лице, което търси работа и да е било на разположение на службите по заетостта на компетентната държава най-малко в продължение на най-малко четири седмици, след като е станало безработно. Въпреки това, компетентните служби или институции могат да му дадат разрешение за заминаване преди изтичането на този срок;

(б) лицето трябва да се регистрира като лице, което търси работа в службите по заетостта на вся-

ка от държавите-членки, в които отива и трябва да подлежи на организираната в тях контролна процедура. Това условие се счита за изпълнено за периода преди регистрация, ако съответното лице се е регистрирало в седемдневен срок от датата, на която е престанало да бъде на разположение на службите по заетостта на държавата, която е напуснало. В извънредни случаи, този срок може да се удължава от компетентните служби или институции;

(в) правото на обезщетения важи за максимален срок от три месеца от датата, на която съответното лице е престанало да бъде на разположение на службите по заетостта на държавата, която е напуснало при условие, че общата продължителност на обезщетенията не надвишава продължителността на срока, през който лицето е имало право на обезщетения съгласно законодателството на тази държава. Освен това, в случай на сезонен работник, тази продължителност се ограничава до оставащия период до края на сезона, за който работникът е нает на работа.

2. Ако съответното лице се завърне в компетентната държава преди изтичането на срока, през който има право на обезщетения съгласно разпоредбите на параграф 1, буква "в", то продължава да има право на обезщетения съгласно законодателството на тази държава; лицето губи всички права на обезщетения съгласно законодателството на компетентната държава, ако не се завърне в нея преди изтичането на този срок. В извънредни случаи, този срок може да се удължава от компетентните служби или институции.

3. Позоваване на разпоредбите на параграф 1 може да се извършва само веднъж между два периода на трудова заетост.

4. Когато компетентната държава е Белгия, безработно лице, което се завръща там след изтичането на предвидения в параграф 1, буква "в" тримесечен срок, няма право на обезщетения в тази страна, докато не навърши най-малко три месеца трудов стаж там.

Чл. 70. Предоставяне на обезщетения и възстановяване на разходи

1. В случаите по чл. 69, параграф 1, обезщетенията се предоставят от институцията на всяка от държавите, в които безработно лице отива да търси работа.

Компетентната институция на държава-членка, чийто субект е бил работещ по време на последната си трудова заетост, е длъжна да възстанови сумата за такива обезщетения.

2. Възстановяването на разходи по параграф 1 се определя и извършва по предвидения за това ред в посочения в член 97 регламент за прилагане, при представяне на доказателства за действително извършените разходи или на основата на еднократни плащания.

3. Две или повече държави-членки, или компетентните органи на тези държави, могат да предвидят други методи за възстановяване на разходи или да направят отказ от възстановяването на разходи между институциите под тяхна юрисдикция.

Раздел 3. Безработни лица, които по време на последната си трудова заетост постоянно са пребивавали в държава-членка, различна от компетентната държава

Чл. 71.

1. Безработно лице, което по време на последната си трудова заетост постоянно е пребивавало на територията на държава-членка, различна от компетентната държава, получава обезщетения в съответствие със следните разпоредби:

(а) (i) работещ в крайграничен район, който е частично или непрекъснато безработен в предприятието, в което е нает на работа, получава обезщетения в съответствие с разпоредбите на законодателството на компетентната държава като постоянно пребиваващ на територията на тази държава; тези обезщетения се предоставят от компетентната институция;

(ii) работещ в крайграничен район, който е напълно безработен, получава обезщетения в съответствие с разпоредбите на законодателството на държавата-членка, на чиято територия постоянно пребивава като лице, което по време на последната си трудова заетост е било субект на това законодателство; тези обезщетения се предоставят от и за сметка на институцията по местоживееене;

(б) (i) работещ, различен от работещ в крайграничен район, който е частично, непрекъснато или напълно безработен, и който остава на разположение на работодателя си или на службите по заетостта на територията на компетентната държава, получава обезщетения в съответствие с разпоредбите на зако-

нодателството на тази държава като постоянно пребиваващо на нейна територия лице; тези обезщетения се предоставят от компетентната институция;

(ii) работещ, различен от работещ в крайграничен район, който е напълно безработен, и който се поставя на разположение за работа на службите по заетостта на територията на държавата-членка, в която постоянно пребивава, или който се завръща на тази територия, получава обезщетения в съответствие със законодателството на тази държава като лице, което за последен път е било наето на работа там; тези обезщетения се предоставят от и за сметка на институцията по местоживеене. Въпреки това, ако такъв работещ е получил право на обезщетения за сметка на компетентната инс-

титущия на държавата-членка, чийто субект е бил последно, той получава обезщетения съобразно разпоредбите на чл. 69. Получаването на обезщетения съгласно законодателството на държавата, в която постоянно пребивава, се спира за всеки период, през който безработното лице може съгласно разпоредбите на чл. 69 да предяви иск за обезщетения съгласно законодателството, чийто субект е било последно.

2. Безработно лице не може да претендира за обезщетения съгласно законодателството на държавата-членка, на чиято територия постоянно пребивава, докато има право на обезщетения съгласно разпоредбите на параграф 1, буква "а", подточка (i) или буква "б", подточка (i).*

* Продължава в следващия брой.

НОВИНИ

На 8 декември 2006 г. Народното събрание прие на второ четене текстове от бюджета за 2007 г. на държавното обществено осигуряване (ДОО). Текстът подкрепиха 106 депутати, а 7 се въздържаха. Депутатите приеха за 2007 г. максималният размер за безработните да бъде 180 лв., минималният – 90 лв.

Право на парично обезщетение за дълготрайна безработица в размер на 90 лв. ще имат регистрираните като безработни в съответното териториално поделение на Агенцията по заетостта, на които сборът от възрастта и осигурителния им стаж е до пет години по-малък от този, изискван по закон, за пенсиониране. За да имат право на паричното обезщетение, мъжете

трябва да са навършили 60,5 години, а жените – 57,5 години, да нямат отпусната пенсия и да не упражняват трудова дейност, за която подлежат на задължително осигуряване.

Майките, за които срокът от 135 дни за получаване на обезщетението при бременност и раждане е изтекъл до 1 януари 2007 г., но от започването му не са минали 315 календарни дни, ще имат право на обезщетение за бременност и раждане за остатъка до края на този период.

Ако отпускът за бременност и раждане от 135 календарни дни е изтекъл преди 1 януари 2007 г., след тази дата работничките и служителките ще имат право на отпуск поради бременност и раждане в размер на разликата между

315 дни календарни дни и сборът на ползвания отпуск за бременност и раждане и ползвания или полагащия се отпуск за отглеждане на дете за времето до 31 декември 2006 г.

Депутатите гласуваха минималният размер на пенсиите да бъде увеличен с 8,5% от 1 юли 2007 г. Дотогава минималните пенсии ще останат в размер на 85 лева.

Парламентът прие още, че максималният осигурителен доход през 2007 г. за всички осигурени лица ще бъде 1400 лв. Минималният осигурителен доход за самоосигуряващите се лица ще е 220 лв. Очаква се през 2007 г. броят на осигурените лица да достигне 2 762 234 души, което е с над 112 000 повече спрямо 2006 г.

ОСИГУРИТЕЛНАТА СИСТЕМА В ШВЕЦИЯ*

I. Основни принципи в пенсионноосигурителната система

От 1.01.1999 г. в Швеция се въвежда нова национална пенсионна схема. Първите плащания по нея започват от 2001 г. Тя заменя старата схема за прослужено време, която е в сила от 1960 г., както и основната пенсионна схема, функционираща от 1947 г.

Пенсионноосигурителната система обхваща цялото население. Една от причините за реформирането ѝ е фактът, че делът на пенсионерите спрямо работещото население нараства. Освен това се увеличава средната продължителност на живота, което означава, че хората получават пенсия за по-дълъг период. И така за пенсиите са нужни все повече средства, а тяхната реална стойност е все по-ниска – ето защо се налага реформа.

Новата пенсионна схема има множество различни компоненти: пенсия, свързана с дохода, допълнителна доброволна пенсия и гарантирана пенсия. При новата система изцяло се променят условията за хората, родени след 1953 г., а за родените между 1938 и 1953 г. продължават да действат някои от старите изисквания. При новата система са възможни и индивидуални пенсионни схеми.

II. Финансиране на пенсионноосигурителната система

Новата система е по-добра за икономиката на страната. При старата е трудно да се определят разходите за бъдещите пенсии на хората, които в момента работят и плащат вноски. При новата система тези вноски са фиксирани. Стойността им зависи от развитието на държавната икономика. Не се предвиждат несъответствия между ръста на пенсиите и състоянието на икономиката.

От финансова гледна точка системата се състои от два вида пенсии: свързани с дохода и допълнителни доброволни спестявания.

Пенсии, свързани с дохода, ще получат всички, които са работили на щат и са плащали осигуровки. Стойността на тази пенсия зависи от общата сума, която човекът е внесъл в системата през

целия си трудов стаж, и от тенденциите в развитието на икономиката. При допълнителните доброволни схеми вноските се събират в отделни лични сметки и се инвестират. Хората, на които не се полага пенсия или биха получавали много ниска сума, имат право на **гарантирана пенсия**.

Допълнителните доброволни пенсии са нови за Швеция – те се въвеждат заедно с новите пенсии за прослужено време. Преди това системата е зависела изцяло от вноските, които плаща в момента работещото население.

Пенсиите по новата схема се основават на фиксирани вноски в размер на 18,5% от осигурителния доход. От тях 16% отиват за изплащане на настоящите пенсии, а 2,5% се прехвърлят в лична сметка за допълнителна пенсия. Втората част от вноските се влага в специален фонд. Хората са свободни да избират кой да управлява тази част от пенсията им. Сумата в подобни пенсионни сметки се променя в зависимост от възвращаемостта при инвестициите. Възможно е също работещите сами да решават къде да вложат парите си и така да определят стойността на бъдещата си пенсия.

Вноските към системата се изплащат в зависимост от осигурителния доход. Работодателите и самонаетите плащат 10,21%. Освен това има и една обща вноска от 7%, която е задължителна за всички работещи в Швеция. Различните помощи от социалноосигурителната система, които заместват необходимия доход, също се облагат за пенсия. При този случай вноските се плащат от държавата. Общата вноска от 7% е нововъведение и е елемент от пенсионната реформа.

III. Условия за получаване на пенсия

Всички шведски граждани задължително получават суми по пенсионноосигурителната схема. Пенсията зависи от дохода през целия трудов стаж след навършване на 16 години. По принцип всеки облагаем доход, за който са плащани осигуровки, се взема предвид при правото на пенсия:

– доходи от трудова заетост като заплати, въз-

*Материалът е взет от бюлетина на Европейския съюз "Missok info" (превод Люба Николаева) и е подготвен за печат от отдел "Анализ и стратегия на системата за обществено осигуряване" към Главна дирекция "Анализ, планиране и прогнозиране" в НОИ.

награждения по граждански договори, облагаеми помощи и т.н.;

- социалноосигурители средства, включително помощи при професионални заболявания, при рехабилитация, семейни помощи, детски надбавки, помощи за безработни, за повишаване на квалификацията, пожизнени ренти – при трудова злополука и пенсии за инвалидност;

- някои плащания по колективни осигурителни договори (групова здравна застраховка и застраховка от работодателя за трудови злополуки).

Право на пенсия дава доход, който е до 7,5 пъти по-висок от една определена основна сума. За 2000 г. това е месечна заплата от 23 312 шведски крони. Заплати от един и същ работодател под прага от 1000 крони годишно не се взимат предвид за пенсия. При такъв доход не се плащат вноски и не се правят удържки. Същото важи и за самонаетите работници. Пенсионни права са полагат само за доходи, обявени в данъчните декларации. Периодите на майчинство, военна служба и обучение също дават право на пенсия. За отглеждане на дете се признават първите четири години след раждането. На родители, които имат повече деца през този 4-годишен период, се полагат пенсионни права само за едно от тях. През всяка от тези години само един от родителите може да се осигурява пенсионно.

Пенсионната възраст е гъвкава величина. И пенсията, свързана с дохода, и допълнителната пенсия от доброволни вноски, се изплащат при навършване на 61 години. Възможно е и отлагане на пенсионирането, за което няма ограничен срок. Съществуват пълна и частична пенсия. Във всеки момент е възможно да се премине от пълна към частична пенсия или временно да се прекрати пенсионното изплащане. Стойността на пенсията зависи от тенденциите в развитието на доходите.

Средствата, спечелени след пенсионирането, също се вземат предвид и могат да повишат пенсията занапред. Това стимулира възрастните хора да продължат да работят. Според новата система при определянето на пенсията се зачита всеки доход, така че дори и работа с по-малко приходи би се отразила благоприятно.

Гарантираната пенсия се изплаща след навършване на 65 години. Преди пенсионната възраст е била фиксирана на 65 години и е съществувала възможност за ранно пенсиониране от месеца, в който се навършват 60 г. (с намалена пенсия), както и за отлагане до месеца, когато се навършват 70 години (с увеличена пенсия).

Ранна пенсия е възможна и при инвалидност. За да получи такава пенсия, човек трябва да има намалена трудоспособност поне 25%. В края на 1999 г. в Швеция има 424 950 пенсии за инвалидност. Това са 7,6% от хората в трудоспособна възраст. През 1998 г. действителната средна пенсионна възраст при прослужено време е 60,5 г. за жените и 61,5 г. за мъжете.

IV. Плащания в пенсионноосигурителната система

Пенсията се основава на всички приходи, декларираните по схемата след навършване на 16 години. Гарантираната пенсия осигурява определен минимален доход. Пенсиите се свързани с икономическия растеж в Швеция. При старата система те се изчисляват според 15-те години с най-добър доход. А за получаване на пълна пенсия са нужни само 30 години трудов стаж. Тогава хората с по-кратък трудов стаж, но добре заплатена работа, са в по-изгодна позиция от по-зле платените с по-дълъг трудов стаж – дори ако приходите им като цяло са еднакви.

Пенсиите се изчисляват различно за трите дяла на системата.

1. Пенсия, свързана с дохода и базирана на плащаните вноски

Тази пенсия се изчислява, като събраните общо средства се делят на коефициент, свързан с очакваната средна продължителност на живота за поколението, към което принадлежи даденият човек. При хората, които се пенсионира преди да навършат 65 години, сумата се изчислява въз основа на коефициента за предишната група. Таблиците за очакваната средна продължителност на живота се подготвят според статистическите данни за период от пет години.

Пенсиите се индексират всяка година според икономическия растеж. Прието е това да става съгласно една установена норма за растеж от 1,6 %. Ако действителният ръст е по-висок от тази стойност, пенсиите се индексират според реалните цифри. Ако ръстът на практика е по-нисък от нормата, не се дава пълна компенсация за нарасналите цени, т.е. пенсиите се променят според действителната ситуация. Свързаните с дохода пенсионни спестявания също се осъвременяват чрез спестяванията на починалите, преди да достигнат пенсионна възраст. Тези средства се поделят между хората от една и съща 5-годишна група.

Административните разходи по пенсионното осигуряване се разпределят между всички осигурени лица.

2. Пенсия от допълнителни доброволни спестявания

Когато хората спрат да работят, те получават под различни форми на пожизнена рента капитала от пенсионните си спестявания, както и лихвите от него. Женените двойки, обхванати от реформираната пенсионна система, имат право да прехвърлят своите осигурителни спестявания към тази допълнителна система. В такъв случай те трябва да уведомят своя местен социалноосигурителен клон не по-късно от 31 януари в годината на прехвърлянето. По-нататък прехвърлянето ще се осъществява последователно – година за година – и ще спре, ако единият или двамата съпрузи поискат да го прекратят.

3. Гарантирана пенсия

За пълна пенсия е нужно хората да са живели 40 години в Швеция. Максималната стойност за сам човек е 2,13 пъти от една определена базова сума, а за съпрузи – по 1,90 пъти от тази сума. Гарантираната пенсия се намалява в съответствие с пенсиите, свързани с дохода.

Правителството определя тази базова сума всяка година в зависимост от промените в цените.

Когато се изчислява свързаната с дохода пенсия за прослужено време, не се взема предвид семейното положение.

При предишната пенсионноосигурителна система индексациите като цяло се правят според базовата сума, свързана с потребителски ценови индекс.

4. Обжалвания

Данъчните власти и социалноосигурителните служби са отговорни за изчислението на доходите, които се вземат предвид при определянето на пенсията, както и на останалите пенсионни спестявания за всички осигурени лица. Решенията,

свързани с доброволните пенсии, се вземат от администрацията, която отговаря за тях.

Ако хората не са удовлетворени от решението за техните пенсионни права, взето от съответната социална служба или от администрацията, която отговаря за доброволните пенсионни спестявания, те могат да поискат преразглеждане или да обжалват.

Отговорните органи са длъжни да преразгледат решението за пенсионните права или предварителните пенсионни спестявания. Ако оплакването е свързано с осигурителния доход, данъчните власти също трябва да преразгледат изчислението му. Жалбите се обсъждат и от държавни административни комисии, но само след като социалноосигурителната служба или администрация по предварителните спестявания са преразгледали решението си. След това пенсионерът може да се обърне и към Апелативния съд, но единствено при условие, че има решение за преразглеждане.

V. Демографските промени и пенсионната система

Демографското развитие и неговото въздействие върху финансовото положение са основните фактори за въвеждането на новата пенсионна система.

За да стане системата стабилна, пенсиите се обвързват с демографските и икономическите тенденции в Швеция.

Необходимо е да се осъвременят някои допълнителни плащания, като помощите за жилище, наследствените пенсии, както и да се усъвършенстват преходните разпоредби при преминаването от старата към новата система. Но трябва да се реши и още един важен въпрос – автоматичното балансиране на системата с цел да се повиши финансовата ѝ стабилност и да се подсигури независимото ѝ действие.

Година	Население на 65 и повече години	Общ брой на населението	% на хората над 65 години спрямо цялото население	Съотношение между хората над 65 години и работещото население
1980	1 362 099	8 317 937	16,4	0,29
1985	1 454 111	8 358 139	17,4	0,30
1990	1 526 196	8 590 630	17,8	0,31
1995	1 543 332	8 837 496	17,5	0,30
2000	1 530 593	8 875 038	17,2	0,29
2005	1 559 753	8 955 422	17,4	0,30
2010	1 716 384	9 054 817	18	0,32
2015	1 905 808	9 171 463	20,8	0,36
2020	2 027 388	9 307 198	21,8	0,39
2025	2 130 257	9 422 264	22,6	0,41
2030	2 248 156	9 481 217	23,7	0,44

РАЙОННО УПРАВЛЕНИЕ “СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ” – ЯМБОЛ

Ирина Димитрова,
директор на РУСО – Ямбол

Районно управление “Социално осигуряване” – гр. Ямбол, провежда държавна политика в областта на социалното осигуряване на територията на Ямболска област. Наред с тази основна задача, управлението ни съдейства за развитието и усъвършенстването на българския осигурителен модел.

За по-ефективно изпълнение на функциите си в управлението са обособени 3 отдела: “Краткосрочни плащания и контрол”, “Пенсии” и “Финансово-счетоводна дейност”, така също и 3 самостоятелни сектора – “Човешки ресурси и управление на собствеността”, “Архивно стопанство” и “Информационни системи”.

Дейностите в РУСО се изпълняват от 72 щатни служители, като разпределението им по образование е следното:

- с висше образование – 47 служители;
- с полувисше образование – 1 служител;
- със средно специално – 15 служители;
- със средно – 9 служители.

Образователната структура на персонала показва, че в преобладаващата си част, а именно 78% са служители с висше образование. Разпределението на персонала на управлението по възраст е както следва:

- до 30 г. – 7 човека;
- от 30 до 40 г. – 19 човека;
- от 40 до 50 г. – 33 човека;
- от 50 до 60 г. – 10 човека;
- над 60 г. – 3 човека.

Данните показват, че най-многобройна е групата е от 40 до 50 години, като средната възраст на персонала е 44 години. Разпределението на персонала по пол е следното: 55 жени и 17 мъже.

Цифрите показват, че преобладават жените, които представляват 76% от общия брой персонал.

Възрастовата структура се намира в пряка зависимост и с натрупания стаж в системата на социалното осигуряване, като по този показател разпределението е следното:

- до 5 години – 31;
- от 6 до 10 години – 13;
- от 11 до 15 години – 8;
- от 16 до 20 години – 10;
- над 20 години – 10.

Средният трудов стаж с системата на НОИ е 10,4 години, което показва, че съществува реална възможност за усвояване на нормативната уредба, и дава основание да се смята, че персоналът притежава необходимите знания и умения за успешна професионална реализация.

През януари 2005 г. бе създадена и започна своята работа медицинската комисия, която се произнася с Решения по ЕР на ТЕЛК/НЕЛК, както и по ЕР за общи заболявания, за водещи психични, белодробни и очни заболявания. В Ямбол има разкрит един състав на ТЕЛК за общи заболявания. Има лекар представител на ТП на НОИ в Ямбол

До 30.11.2006 г. РУСО–Ямбол са постановили 1770 решения, въз основа на които са отпуснати пенсии за инвалидност и добавки за чужда помощ.

Отдел “Пенсии”

Всички дейности по отпускането, изменението, спирането, прекратяването, възобновяването и изплащането на пенсиите и добавките към тях, отчитането и статистическото наблюдение по пенсиите, предоставянето на необходимата информация на гражданите по пенсионното осигуряване се извършва от отдел “Пенсии”. Структурата на отдела включва секторите “Пенсионно обслужване”, “Отпускане на пенсии”, “Изплащане на пен-

сии” и за периода от 09.05.2006 до 22.11.2006 г. – сектор “Архивно стопанство” с обща численост на персонала – 35 служители. На територията на Ямболска област, включваща 7 общини – Ямбол, Тунджа, Елхово, Стралджа, Болярово към 30 ноември 2006 г. РУСО – Ямбол обслужва 47 699 пенсионери, на които се изплащат 72 457 пенсии.

Ежедневно в приемната на отдел “Пенсии” в гр. Ямбол и един път седмично в изнесено работно място в гр. Елхово се дават консултации относно придобиване право на пенсия (изискуеми осигурителен стаж, възраст, прекратяване на осигуряването), необходими документи и срокове за представянето им, ред за постановяване на разпореждания и процедури по обжалване. По постъпили писмени запитвания се отговаря в едномесечен срок, на устни запитвания се дава отговор веднага, като запитванията от 1.11.2005 г. се регистрират в електронния дневник на отдела. Приемат се документи за отпускане, изменение, спиране, прекратяване, възобновяване, възстановяване на пенсии и добавки. В момента на приемане, заявленията се регистрират в електронен дневник, входящият номер се дава на заявителя.

За периода 1.01.2006–30.11.2006 г. в отдел “Пенсии” са постъпили:

- 1632 заявления за отпускане на нови пенсии (лични);
- 264 заявления за отпускане на наследствени пенсии;
- 1796 заявления за изменение на отпуснати пенсии;
- 1116 заявления за отпускане на социални пенсии;
- 936 заявления за отпускане на добавки по чл. 84 от КСО;
- 23 заявления за отпускане на добавки по чл. 9 от ЗПГРРЛ;
- 3068 заявления за смяна на адрес, име, ЕГН, трансфер в друго РУСО, превод на пенсии по банкови сметки;
- 726 заявления за изплащане на наследствена маса от починал пенсионер;
- 827 приети документи, удостоверяващи статута на учащи се;
- 957 изпратени писма по чл. 1, ал. 5 от НПОС;
- 406 изпратени писма до осигурители за потвърждаване верността на информацията в удостоверение УП-2;
- 83 извършени проверки на пенсионни документи от контролните органи.

Проверката на документите и обработване на

информацията се извършва от инспектори. Контрол по правилността на обработваните документи се осъществява от контролор и извършващия т. нар. контролор “втора контрола” и ръководител-сектор “ОП”. Цялостната организация на дейността в областта на пенсионното осигуряване е регламентирана в Работна инструкция “Прием на документи за отпускане и изплащане на пенсии”, Работна инструкция “Отпускане на пенсии”, Работна инструкция “Изплащане на пенсии”.

При постановяване на пенсионните разпореждания се съблюдават сроковете по чл. 10 от НПОС. За горепосочения период са издадени 4110 разпореждания за отпускане на пенсии; за изменение на пенсии (в т.ч. изменение на новоотпуснати пенсии) – 3036; за продължаване срока за изплащане на инвалидни пенсии след преосвидетелстване от ТЕЛК – 2572; за прекратяване или спиране на пенсии – 504; отказано е отпускане на пенсии с 271 разпореждания.

Ефективно и в срок Медицинската комисия, създадена по реда на чл. 98, ал. 4, 5, 6 и 7 от КСО, е постановила 1770 решения, от които по 39 е приложена процедурата на обжалване пред НЕЛК.

В изпълнение на националната програма “Помощ за пенсиониране” за периода са издадени 112 удостоверения.

От възможността да се пенсионира чрез закупуване на осигурителен стаж на основание §9, ал. 3 от ПЗР на КСО са се възползвали 10 лица.

За предотвратяване неправомерно изплащане на парични обезщетения за безработица на лица, придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст е създадена организация между секторите “Отпускане на пенсии” и “Парични обезщетения при безработица и гарантирани вземания” за предварително преценяване евентуалната дата на придобиване на правото и своевременно прекратяване на паричното обезщетение за безработица.

Обективната тенденция за нарастване трудоемкостта при отпускане на нови пенсии, увеличаване обема на водената писмена кореспонденция с осигурители и физически лица е съпътствана с обновяване на длъжностния състав в отдела и необходимостта от обучение на новопостъпилите служители – в сектор “Отпускане на пенсии” – 3; в сектор “Изплащане на пенсии” – 3; в сектор “Пенсионно обслужване” – 3.

За унифициране и систематизиране на етапите в пенсионното производство се актуализират съществуващите електронни регистри и непрекъснато се търсят способности за минимизиране на греш-

ките и оптимизиране на процесите по отпускане и изплащане на пенсиите.

Съпоставимо с предходни години се наблюдава намаление на жалбите против разпореждания на ръководителя по пенсионното осигуряване по реда на чл. 117 от КСО: 2004 г. – 36; 2005 г. – 46; 2006 г. – 15. С решение на директора са уважени 2 жалби, по 3 предстои произнасяне от окръжен съд.

Изплащането на пенсиите се извършва чрез териториалните поделения на “Български пощи” АД – 71 пощенски станции, обслужващи към 30 ноември 2006 г. 36 399 пенсионери и 19 банкови клона, обслужващи 11 300 пенсионери. В изпълнение разпоредбите на чл. 93, ал. 2 от НПОС, съгласно изготвените графици съвместно с ТП на БП – Ямбол, са извършени 38 проверки в пощенски станции.

В изпълнение на инструкция № 5 от 30.06.2005 г. на управителя на НОИ в управлението са регламентирани всички процедури по приемане и съхраняване на разплащателните ведомости на прекратените осигурители без правопреемник. Провеждат се работни срещи с представители на общините за разглеждане на възникналите проблеми и определяне на графици за приемане на документите. До 30.11.2006 г. в ТП на НОИ в гр. Ямбол са постъпили ведомости за заплати от 51 осигурителя – 2533 дела, общ брой на листовите в делата – 389 814. Издадени са 116 удостоверения УП-13; 6 удостоверения УП-14; 99 удостоверения УП-15; 76 удостоверения по чл. 22, ал. 2, 3 от инструкцията.

Отдел “Краткосрочни плащания и контрол”

Към настоящия момент отдел “КПК” (“Краткосрочни плащания и контрол”) се състои от два сектора – “Контрол по разходите на ДОО” и “Парични обезщетения при безработица и гарантирани вземания” и изнесено работно място в гр. Елхово. Общата численост е 16 служители. Дейността се ръководи от началник-отдел “КПК” и ръководителите на двата сектора.

Контролирайки спазването на осигурителното законодателство, дейността на отдела е съсредоточена върху разходната част на бюджета на ДОО, експертиза на работоспособността, регистриране и отчитане на трудовите злополуки и професионалните заболявания, отпускане и изплащане на парични обезщетения за безработица и гарантирани вземания.

В сектор “Контрол по разходите на ДОО”, работят 6 финансови ревизори, един експерт по временна неработоспособност и инспектор трудови злополуки по съвместителство.

До края на октомври 2006 г. са извършени 37 пълни финансови ревизии по разходите на ДОО и 16 частични финансови ревизии. Съставени са 8 ревизионни акта за начет в размер на 5536,00 лв., заверени са 340 осигурителни книжки на самоосигуряващи се и на наети лица.

По искане на институции, граждани и осигурители са извършени 127 проверки. В резултат от координацията между отделите и секторите в РУСО за установени различия между подадени данни в Персоналния регистър на НОИ и издадени образци за пенсиониране – 48 проверки и 67 броя по установени несъответствия в справките декларации от работодател за определяне размера на ПОб и декларирани данни за лицата имащи право на парично обезщетение

След подадени от лицата молби до 30.11.2006 г. са издадени 98 удостоверения за персонален идентификационен код (ПИК).

За периода 01.01.2006–30.11.2006 г. от главния експерт по Експертиза на временната неработоспособност са извършени 45 проверки на лечебни заведения по качеството на експертизата на временната неработоспособност. Обжалвани са 63 издадени болнични листа пред ЛКК, ТЕЛК и НЕЛК. При получаване на бланки болнични листове са проверени документите на 79 лечебни заведения и са издадени 461 броя кочани. Със заповед на директора на РЦЗ–Ямбол, на основание чл. 111, ал. 4 от Закона за здравето главният експерт е включен в комисия, която следи за правилността на издадените на територията на Ямбол експертни решения за временна неработоспособност. Съвместно с РЦЗ за периода са извършени: една проверка на здравни заведения и един колегиум за повишаване квалификацията на лекарите от района по проблемите на експертизата на работоспособността.

За 11 месеца на 2006 г. са декларирани 44 трудови злополуки, като 42 от тях са признати за такива. От инспектора по трудови злополуки са съставени 5 акта за лична глоба в размер на 200 лв. за неспазване нормативните актове по безопасност на труда и опазване здравето при работа. Разследвани са 11 трудови злополуки, 5 проучвания на професионални заболявания и са съставени 3 протокола за тях. Извършени са 10 планови проверки на рискови осигурители по отношение на условия на труд, както и 5 извънпланови проверки по жалби на лица.

От старта на програмата за профилактика и рехабилитация са издадени 1575 удостоверения за нас-

таняване на правоимащи лица в заведения за профилактика и рехабилитация. Изплатени са общо 530 654,64 лв., от които 78 327,08 лв. за храна, 252 387,66 лв. за нощувки и 199 939,90 лв. за процедури.

Създаденият през 2004 г. сектор “Парични обезщетения при безработица”, освен в РУСО има и изнесено работно място в гр. Елхово. По график всяка седмица се обслужват и безработните лица в общините Стралджа и Болярово. Дейността по отпускане и изплащане на паричните обезщетения при безработица и гарантирани вземания на работниците и служителите се извършва от 6 служители.

От 1.01.2006 г. са приети 2541 заявления за отпускане и изплащане на ПОБ. Изплатени са обезщетения в размер на 1 541 723,43 лв. Издадени са 6533

разпореждания, 23 от които за недобросъвестно получени ПОБ за 3312,27 лв. главница и 1405,77 лв. начислена лихва по тях. По 20 от тях, на стойност 2904,34 лв., задълженията са възстановени. След покана по чл. 182 от ДОПК, не възстановените неправомерно получени ПОБ са предадени на АДВ за принудително събиране. Участвахме в 4 съвместни комисии с ДБТ в градовете Ямбол и Елхово за разглеждане на бизнеспроекти на безработни лица и предоставени суми от фонд “Безработица” за започване на стопанска дейност. В сектора са съставени и 10 акта за административни нарушения на физически лица.

Отдел “Финансово-счетоводна дейност”

В отдел “ФСД” се осъществява дейността по финансирането и счетоводната отчетност на бюджетните и извънбюджетните средства в съответствие със Закона за счетоводството, Националния сметкоплан, Международните счетоводни стандарти, счетоводната политика и други нормативни актове.

Основно разходно перо по бюджета на РУСО–Ямбол са разходите за пенсии. За нуждите на планирането и статистиката в счетоводството се изготвя вътрешен отчет за разходите на пенсии, в който е създадена по-широко обхватна аналитичност от утвърдената в единната бюджетна класификация, както по фондове, така и по видове пенсии. До ноември 2006 г. изразходените средства за пенсии са в размер на 76 870 670 лв.

Друг разход от бюджета на ДОО са потвърдените чрез програмен продукт “ИНКАСО” и изплатени обезщетения за временна нетрудоспособност, бременност и раждане, обезщетения за отглежда-

не на малко дете и други обезщетения в размер на 4 640 470 лв. до 30.11.2006 г. Най-голям дял на направените разходи са изплатените обезщетения за болест в размер на 1 450 333 лв. за 242 540 дни и обезщетения за отглеждане на малко дете в размер на 1 450 333 лв. за 198 509 дни до 30.11.2006 г.

Съгласно КСО през 2004 г. в РУСО–Ямбол се създаде нов сектор – “Парични обезщетения за безработица”, който обхваща дейността по отпускането на парични обезщетения при безработица. Изплатените средства за обезщетения и помощи за безработни до 30.11.2006 г. е в размер на 1 659 538 лв. Съгласно “Инструкцията за извършване на проверка при изплащане на паричните обезщетения за безработица”, бяха направени съвместни проверки с ТП “Български пощи” – гр. Ямбол, на всички пощенски станции, които осъществяват изплащането им.

Друг разход на средства от бюджета на ДОО е провеждане на дейността по профилактика и рехабилитация. Условието и реда за разходване на тези средства са определени с Инструкция №1 от 10.01.2002 г. Изразходените средства са в размер на 530 790 лв., а броят на изплатените фактури е 1584 до 30.11.2006 г.

Издържката на административния персонал на РУСО–Ямбол се отразява в отделна дейност и счетоводни сметки с индивидуалния сметкоплан.

Сектор “Информационни системи”

Сектор “Информационни системи” в РУСО–Ямбол е вече с 10-годишна история. Тук работят трима висококвалифицирани специалисти, местни кадри. Професионализъм, прецизност, ентузиазъм, ефективност при промени и работа в екип са сред най-важните характеристики и качества, на които отговарят работещите в сектора.

В НОИ е изградена стабилна и динамична, непрекъснато усъвършенствуваща се информационна система. В РУСО–Ямбол се поддържа локална мрежа. Осъществена е VPN-връзка с офиса ни в гр. Елхово, както и с Областната управа и НАП. Сектор “Информационни системи” следи както за нормалното функциониране на локалната мрежа и обмена на данни с ЦУ на НОИ, така и за коректната работа на програмните продукти, използвани в управлението. Поддържат се и се обслужват големи бази от данни, съхраняващи информация за населението от Ямболска област. Осигурена е на-

деждна антивирусна защита, актуализираща се ежедневно. Инсталират се и се актуализират програмни продукти, получени от ЦУ на НОИ. Актуализират се правно информационните системи. Създават се архиви на базите от данни и се записват на надеждни носители. Спомагат за отстраняване на грешки в програмните продукти. Адекватно обслужват електронната поща. Обучават колегите при първоначална работа с програмните продукти, както и им помагат при затруднения с работата с компютърната техника. Всеки служител в управлението си има собствени име и парола, с които влиза в мрежата и в отделните програми. За нуждите на отдел "Пенсии" е създадена програма "Iambol", чрез която се въвежда всичко, постъпило по отношение на пенсиите, следят се сроковете за отпускане на пенсии и движението на пенсионните досиета, регистрират се ръчни разпоредения. Създадени са и множество регистри, които служат за регистриране и следене на резултата от предприети мерки, както и за обмен на информация между отделите. По този начин спомагат за безпроблемна работа на служителите от останалите сектори и отдели.

В РУСО–Ямбол е назначен юрисконсулт. Същият осъществява процесуално представителство и следи за законосъобразността на издаваните индивидуални административни актове.

В съответствие с изискванията за изграждане на система за финансово управление и контрол, от 1.01.2004 г. в РУСО–Ямбол функционира система

за финансов контрол, насочена към гарантиране на законосъобразна и ефективна дейност, свързани с управлението на всички разходи за доставка на материали и стопански инвентар, извършване на услуги, разходи за заплати, командировки и др.

За извършване на тази дейност от 1.01.2004 г. бе определен служител от персонала, който по съвместителство изпълняваше тези задължения, а от май 2006 г. за целта бе открита самостоятелна щатна бройка за финансов контролор. Изградената система действа ефикасно и води до икономичното изразходване и управление на материалните и финансовите активи на управлението.

Усилията на целия колектив на РУСО–Ямбол и в бъдеще ще бъдат насочени към създаване на такава организация във всички функционални звена за качествено и бързо обслужване на гражданите и юридическите лица.

През бъдещата 2007 г. приоритетите ще бъдат следните:

1. Оптимизиране организацията по отпускане и изплащане на обезщетенията за временна неработоспособност;
2. Създаване на максимална и ефективна организация по приема и съхраняване на документите на прекратени осигурители, както и прецизно и срочно обслужване на гражданите;
3. Контрол върху разходите чрез максимално използване възможностите на информационната система.

Повече информация за социалното осигуряване и пенсионната реформа можете да получите от страниците в Интернет на:

Национален осигурителен институт

www.nssi.bg

Министерство на труда и социалната политика

www.mlsp.government.bg

Комисия за финансов надзор

www.fsc.bg

*Проект "Пазар на труда"
към Американската агенция за
международно развитие*

www.pension.bg

Редакцията очаква от читателите на Бюлетина на НОИ мнения и предложения за материали на адреса на редакцията:

1303 София, бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64

Тел: 02 926 1010; 02 926 1028

Бюлетинът се разпространява безплатно.